

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

7. De studio & Exercitatione Eloquentiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

Achinos persalulabat, nihilominus eruditus
 & volebat videri.

Hanc itaque compendiarium excogitavit,
 magna summa emit seruos, vnum qui Home-
 ram teneret, alterum qui Hesiodum: Nouem
 praeerea lyricis singulos assignauit. Postquam
 haec familia illi comparata est, cepit conuiuas
 suos inquietare. Habebat ad pedes hos, à qui-
 bus subinde cum peteret versus, quos referret,
 saepe in medio versu excidebat. Hec decimen-
 ta memoriae. Contra verò ipsi, in quibus floruit,
 boni, & felicitis ingenij fuit indicium, quod recte
 aorat Fabius. Solum enim maxime quietos, &
 tranquillos animos comitari: inquietis verò
 & leuibus prudens memoria insidere non po-
 test, sicut nec in profuenti sigillū imprimitur.

Excellentes fuerunt memoriae Cyrus, The-
 mistocles, Cyneas, Carneades, Hortensius, La-
 turo Porcius, Proxerchus, qui omnes insigni
 quoque ingenio fuerunt. Non sunt igitur au-
 didendi, qui memoriam, stultorum *κτλ* nomi-
 nant, quod eos in hac parte natura defecerit.
 Fieri potest, vi stulti propter acrem *παύση*
 ardorem multa meminerint. Haec memoria
 tamen brutorum est potius quam hominum:
 nos de ea loquimur, quae cum ratione, discursu,
 & prudentia copulata est, quae splendidissima,
 & ex omni parte perfecta ingenia magno opere
 illustrare solet, & si quae magna sint, atque su-
 pra communem modum exaggerata, & vim
 iudicij, & memoriae felicitatem, ex aequo na-
 ta sunt. Sed in iuuenibus propter calorem, &
 puriores humores promptior, & fidelior: in
 viris senescentibus, propter impedimenta na-
 turalia, & tot imaginum multitudinem par-
 tim eraditur, partim intertempitur, partim et-
 iam veluti quibusdam velis obnubitur. Gau-
 deant in hac parte bene nati, quibus natura
 hanc vim impertita est, perinde enim est, ac si
 oculum in occipitio constituisset, quo veluti
 alteri Iani, intelligentiae & memoriae facul-
 tate videant *τὰ ὀπίω, ἔπίω*. Itaque haec
 pars diligentissime excolenda est, quae facile
 vna ex omnibus mentis facultatibus confenes-
 cit. Erit autem felicitior, si moderatè exer-
 ceatur, non multis, & artificiosis illis imaginibus
 confundatur: Adiuuetur deinde tota ratio-
 ne victus, cibis, portionibus, exercitamen-
 tis, quiete, somno, pro recta ratione tempera-
 tis.

Quintum & optimum est iudicium, quo ni-
 hil ad disciplinas, & vitam vniuersam praestan-
 tius est, aut melius. Qui vberem memoriae na-

tus est sine iudicio (hoc enim contingere po-
 test) perinde est, ac si grandem apothecam ha-
 bear sine vino, laxissimum horreum sine fru-
 mento. Defectus memoriae facilius quidem
 excusatur, quia licet sit ea pars valde nobilis,
 non est tamen prima, deinde à multis rebus
 fortuitis aut pedit, aut iuuatur, quo fit, ut mi-
 nus culpandi sint, qui non habeant, & ipsi suam
 in ea re ingenue fateantur imbecillitatem: Iu-
 dicio autem qui velit cedere, aut eo se desti-
 totum putet, rarus est, quod hanc partem om-
 nes suae naturae, si modo dignitatem teneant,
 accommodatissimam ducunt. Et certè, qui iu-
 dicio caret Orator, quasi Cyclops Homericus
 effosso oculo in tenebricola corporis spelunca
 iactetur, & afflicteretur necesse est.

Iudicium est amulsis, & norma mentis. Ra-
 tionis scilicet approbatio, & improbatio, quae
 postquam in veri iustificatione elaborauit,
 tum iudicium, quasi Censor, quid aptum sit
 circumspicit, quid ex quoque nascatur, quid
 cuique sit consequens, quid alienum, quid re-
 pugnant, quid consentaneum, confusa deni-
 que, & permixta disungit, disuncta conciliat,
 rerum nodos tangit, & explicatissimè dissol-
 uit. Hoc est verè praestantis iudicij munus,
 quod ut apparet, in veritatem, sicut voluntas in
 bonum, sua propensione rapitur, sed cum re-
 rum causae aded sunt ignotae, & mendacium
 veri similitudine per sepe imponat, difficile est
 in hac parte semper esse felicem.

Meliora sunt iudicia, quae liquidiora sunt,
 & minimè confusa, quaeque rem diu exami-
 nant, antequam praecipitent sententiam. Dere-
 riora plerumque mirum virorum, quae licet quid
 expediat videant, tamen vel sui diffidentia, vel
 aliquo affectu facile abripiuntur. Deterrima
 sunt omnium suspicacia, obstinata, maleuola,
 & ad omnem incredulitatem rigore quodam
 mentis obfirmata. Et haec de ingenij notis sa-
 tis. Caterum sine studio, & doctrina gladius
 est in vagina reconditus, cuius acies quotidie
 hebescit, atque retrahitur. Haec igitur sum-
 mope curanda est.

De studio, & exercitatione eloquentiae.

CAPVT VII.

Veterum eloquentiam mirificus exercita-
 tionis incendebat ardor, eaque vis alebat,
 quae neque flexu aetatis, neque honorum de-
 cursu

P. Rich. in
 acad. hono-
 ru.

Memoria
 est oculus in
 occipitio.

Vide Philo.
 p. 523. &
 524. in so-
 phistu.

curſu poterat conſiſtere, declamabant enim ferme quotidie inter priuatos parietes, Senatores, Conſules, Imperatores: tales erant grandes illi Ciceronis prætextati, Hirſcius & Panſa, qui in Conſulatus dignitate, in iſſo honorum omnium apice, ſub M. Tullio culturam ingenij, & eloquentiæ capiebant. Certe Seneca controuerſiarum libro quarto ad Nouatũ & Melam, refert Pollionem Aſinium, intra quartum diem, quam filiam amiſerat, declamaffe: præconium illud ingentis animi fuit, malis ſuis exultantis. Hæterius verò Senator ampliffimus, admiſſo populo ex tempore, ſolus omnium Romanorum, in Latinam, Græcã tranſtulit facilitatem, extemporaneam orationem intelligit, quæ apud Græcos maxime floruit, cuius author primus Anaximenes fuiſſe comprobatur à Pausania. Extat adhuc Theophriftij Euphratis oratio, quã habuit in promptu, ubi gratijs aſſuit exordium, cum ſe excuſans, dicit Phidiam, vel in vna quidem Minervæ crepidula elaboranda multum ſtudij impendit, quo ſic, vt oratores hac tumultuaria opera nihil excelſum, aut politum fundere valeant: Conſtat idem ex Eupapio, qui Proarchũ illum, ſpiciantem Mercurij in terris imaginem, de propoſita ab æmulis quaſtione dixiſſe refert ex tempore, magna omnium admiratione, quam incredibili cum laude commendatione memoriæ, cum totam orationem, vt erat à Notarijs excepta, eodem temporis veſtigio iſdem verbis pertexuit. Hæc oratio, ſiue ſacultas, appellabatur diuina, vt refert Philoſtratus in Aſchine, quòd ſupra mortalitatem eſſe videretur, tam diſerte orare ex tempore. Verum illud ex vi ingenij, & aſſidua exercitatione profuebat, quibus riuulis irrigata, ad immenſum decus ſurgebat eloquentia. Operæ pretium eſt, ita puerumque adoleſcentes acuerre, vt vim, copiam, & facilitatem orationis aſſequantur, non autem ſcriptis, & præceptis abruere: ea tamen lege, ne hac extemporanea fiducia elati meditatam ſcriptam nem negligant, in qua dicitur

ἡ γὰρ πορνεία ὁμοίως
ἡ γὰρ.

DE CAUSIS CORRUPTÆ eloquentiæ.

Vbi celebres Taciti, & Senecæ loci comparantur.

CAPVT VIII.

Corruptæ eloquentiæ cauſas præclare complexus eſt Cornelius Tacitus in nobili dialogo de oratoribus, quas malo ab eo, quàm a me, ad culturam ingentorum audiri. Deſicit, inquit, eloquentia ab iſta vetere gloria, non inopia hominum, ſed deſidia iuuentutis, & negligentia parentum, & inſcientia præceptorum, & obliuione moris antiqui. Ego de vrbis, & his proprijs, ac vernaculis vitijs loquar, quæ ſtatim natos excipiunt, & per ſingulos ætatis gradus comitantur, ſi prius de ſeueritate, & diſciplina maiorum, circa educandos, formandosque liberos, pauca dixerò. Iam primum ſuus cuique filius ex caſta parente natus, non in cella emptæ nutricis, ſed gremio, ac ſinu matris educabatur, cuius præcipua laus erat, tueri domum, & inſeruire liberis, eligebatur autem aliqua maior natu propinqua, cuius probatis, ſpectatisque moribus, omnis familia ſoboles committeretur, coram qua, neque dicere fas erat, quòd turpe dictu, neque facere, quòd inhonẽſtum factu videretur: ac non ſtudia modò, curasque, ſed remiſſiones etiam, luſusque puerorum ſanctitate quadam ac verecundia temperabat; ſic Corneliam Græchorum, ſic Aureliam Cæſaris, ſic Actiam Auguſti matrem præuiſſe educationibus, ac produxiſſe Principes liberos accepimus. Quæ diſciplina, ac ſeueritas eò pertinebat, vt ſyncera, & integra, & nullis prauitatibus detorta vniuſcuſque iuſque natura, toto ſtatim pectore acciperet artes honeſtas, & ſiue ad rem militarem, ſiue ad iuris ſcientiam, ſiue ad eloquentiæ ſtudium inclinaret, id ſolum ageret, id vniuerſum hauriret.

At nunc natus infans delegatur græculæ Parentum alicui ancillæ, cui adiungitur vnus, aut alter, ex omnibus ſeruis plerumque viliſſimus, nec cuique ſerio miniſterio accommodatus, horum fabulis, & erroribus pueri ſtatim, & re des animi imbuuntur, nec quiſquam in tota domo penſi habet, quid coram infantulo domino aur dicat, aut faciat, quando etiam ipſi parentis nec probitati, nec modæſtiæ paruulos aſſuefaciunt, ſed laſciuiæ, & libertati, per quæ paulatim impudentia irrepit, & ſui alieniq; cõ-

Eupapio
in Protre.

Dicitur Aſini
quid ſit.

Pueri à te-
nero bene
ſingendõs.

Quantum
proſi ad
ſtudia iuri-
tas animi.